

Postoje mladých mužů k otcovství v dnešní společnosti.

Zuzana Miklášová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Zuzana MIKLÁŠOVÁ

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Postoje mladých mužů k otcovství v dnešní společnosti.

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti psychologie.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKALÁŘ, E. Průvodce otčovstvím, aneb bez otce se nedá (dobře) žít. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.

BIDDULPH, S. Mužství: jak zvládat všechny mužské role. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-209-6.

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

JUNGWIRTHOVÁ, I. Pohodoví rodiče -- pohodové děti: podporujeme vývoj dítěte. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-536-3.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. Člověk -- prostředí -- výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Šťastná

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

18. ledna 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 18. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....7.5.2010.....

Lu Klášora
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V mojej bakalárskej práci definujem pojmy otec, otcovstvo, úloha a rola otca a zaoberám sa históriou otcovstva od počiatkov až po súčasťnú dobu.

V praktickej časti som za pomoci rozhovorov s mladými otcami zistila, aké stanovisko zaujali pri narodení vlastného dieťaťa.

Klíčová slova: dejiny otcovstva, otcovstvo, rola otca.

ABSTRACT

In my thesis I define the terms father, fatherhood, the role of father and dwell on history of fatherhood from the beginning to the time simultaneously.

In practical part I determine with young fathers how is their attitude to birth of first own child.

Keywords: history of fatherhood, fatherhood, role of father.

Poděkování

Ďakujem Mgr. Jarmile Šťastnej za pomoc a spoluprácu, ktorú mi poskytla ako vedúca mojej bakalárskej práce.

Rovnako by som chcela veľmi pekne poďakovať mojej rodine a priateľom za morálnu podporu a pomoc, poskytnutú pri spracovávaní mojej bakalárskej práce, ktorej si nesmierne vážim.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 OTCOVIA V HISTÓRIÍ	12
1.1 PREFERENCIE OTCOV V DOBE PRED NAŠIM LETOPOČTOM.....	12
1.2 PREINDUSTRIÁLNA DOBA – OTEC AKO HLAVA RODINY A UČITEĽ	14
1.3 PRIEMYSELNÁ SPOLOČNOSŤ A OTEC AKO CUDZINEC, VZDIALENÝ ŽIVITEĽ	15
1.4 20.STOROČIE – KULT MATERSTVA, PSYCHOANALÝZA A ZABUDNUTÝ OTEC	16
1.5 PRELOMOVÉ 70.ROKY A NÁVRAT OTCA.....	17
2 PRIPRAVENÝ STAŤ SA OTCOM.....	19
2.1 DEFINÍCIA ZÁKLADNÝCH POJMOV	19
2.1.1 Otec	19
2.1.2 Otcovstvo	20
2.1.3 Úloha a funkcia otca.....	20
3 MÝTY O OTCOVSTVE.....	22
3.1 MÝTUS MATERSKEJ NADVLÁDY NAD OTCOVSTVOM	22
3.2 K OTCOVI POD SUKNE!	22
3.3 KULTÚRY STAROSTLIVÝCH OTCOV	23
3.4 STAROSTLIVÝ OTCOVIA V ZVIERACEJ RÍŠI	23
4 INTERAKCIE MEDZI OTCOM A DEŤMI.....	25
4.1 OTEC A SYN.....	25
4.1.1 Iný kraj, iný mrav	26
4.1.2 Výchovné štýly otca	27
4.2 OTCOVIA A DCÉRY	28
4.2.1 Dcéry a mužský svet.....	29
4.2.2 Malé dievčatko alebo dospelá žena.....	29
4.3 DETI BEZ OTCOV	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
5 VÝSKUM	33
5.1 CIEĽ VÝSKUMU.....	33
5.2 VÝSKUMNÉ METÓDY	33
5.3 STANOVENIE VÝSKUMNEJ VZORKY.....	33
6 INTERPRETÁCIA VÝSLEDKOV VÝSKUMU.....	35
6.1 ZÁKLADNÉ OSOBNÉ ÚDAJE RESPONDENTOV	35
6.1.1 RESPONDENT č.1	35
6.1.2 RESPONDENT č. 2	36
6.1.3 RESPONDENT č. 3	36

6.1.4	RESPONDENT č. 4	37
6.1.5	RESPONDENT č. 5	37
6.2	VYHODNOTENIE VÝSKUMU.....	38
6.3	SPRACOVANIE VÝSLEDKOV INTERVIEW	41
6.4	ZHODNOTENIE VÝSLEDKOV VÝSKUMU	48
ZÁVĚR		49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		50
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK		52
SEZNAM TABULEK.....		53
SEZNAM PŘÍLOH.....		54

ÚVOD

Otcovstvo je spájané s úlohou otca – muža. Už od dávnych čias je známe zcela jasné rozdelenie úloh v rodine. Muž, ako otec, sa snažil o materiálne zabezpečenie rodiny, zatiaľ čo žene - matke prislúchali kompetencie spojené s vychovávaním detí. Žena sa stáva matkou prostredníctvom biologického procesu, kým muž sa stáva otcom prostredníctvom systému symbolov daného spoločnosťou. Matkou sa teda, my ženy, stávame od momentu tehotenstva. Otcom sa však muž stane cez psychologický proces, ktorý je podmienený kultúrnymi a spoločenskými normami. V priebehu 20. storočia došlo k viacerým zmenám, ktoré sa týkali vzťahov v rodine. V súčasnosti sa začína hovoriť o „aktívnom otcovstve“, ktoré kladie dôraz na rozmanitosť, akú nadobúdajú vzťahy medzi otcami a deťmi. Väčšina autorov, zaoberajúcich sa problémom otcovstva, sa zhoduje v tom, že je viac než nevyhnutné, aby sa muži viac zapojili do starostlivosti o svoje deti. Ženám sa prevráti život o 180 stupňov, ale väčšinou to nevnímajú až tak bolestne ako novopečení otcovia, predsa len materský pud prekryje všetky ostatné pocity. Muži vidia v príchode dieťaťa veľké životné zmeny, spojené s mnohými problémami. Akoby dávali zbyhom starému životu. Dieťa však neznamena, že sa musia všetkého vzdať, čo im dovtedy robilo radosť. Najmä vo svojej praktickej časti sa budem snažiť zamerať na to, aby som z rozhovorov dostala podrobné detaily o tom, ako sa mladí muži podieľajú na výchove, čo všetko sú ochotní obetovať a aké zmeny podstúpili pri narodení ich prvej ratolesti. Dúfam v to, že sa mi to podarí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 OTCOVIA V HISTÓRIÍ

Postavenie a význam otca v rodine, rovnako ako očakávania a normy, že muž sa stane dobrým otcom, sa v histórii vyvíjali spolu s premenami spoločnosti, v rámci ktorých otcovia zaujímali svoje postavenie v rodinách. Podobne ako každá iná sociálna rola bola i táto vždy definovaná a formovaná mnoho spoločenskými a kultúrnymi faktormi, ktoré vytvárali a ovplyvňovali status otcov v spoločnosti a v rodine, vrátane jejich práv a povinností, ktoré z role otca vyplývali.¹

V tejto kapitole by som sa chcela sústrediť len na psychologicky rozhodujúce úseky otcovstva v našich dejinách, ktoré ovplyvnili alebo nejako pozmenili vzťah medzi otcom a dieťaťom.

1.1 Preferencie otcov v dobe pred našim letopočtom

Z filozofického hľadiska ako prvý odvodil manželskú a otcovskú autoritu muža Aristoteles. Považoval ju za oprávnenú, je totiž založená na prirodzenej nerovnosti medzi ľuďmi - najdokonalejší medzi bytosťami rozkazuje ostatným členom rodiny, čo bolo celkom prirodzené. Kresťanská teológia rovnako vo svojom učení upevnila myšlienku otcovskej i manželskej autority muža, odvolávajúc sa na text knihy Genezis, kde z mužovho rebra boh stvoril ženu, zodpovednú za hriech a predstavujúci skazu pre mužov a všetky jeho pokolenia (navzdory tomu, že Ježiš Kristus hlásal, že manželia, ako muž, tak i žena, sú si rovní a majú voči svojim deťom rovnaké práva a rovnaké povinnosti). V antickom Ríme pokračovala tradícia otcovskej nadriadenosti a muži tu mali absolútnu moc nad svojimi deťmi. Mali na nich také právo, že ich kedykoľvek mohli predat' do otroctva či dokonca zabiť ich. Matky detí prakticky žiadne práva nemali. Len veľmi pomaly a po malých krokoch dochádzalo k oslabovaniu tradície otcovskej nadriadenosti. Otec bol osoba, ktorá rozhodovala takmer o všetkom, čo sa týkalo detí.

---

¹ PLESKOVÁ, Kateřina; SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. Brno : Nesehnutí, 2008. 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1.

S týmito právmi mu však zároveň zákony v mnohých krajinách ukladali povinnosť sa o deti starať a hradiť im ich životné náklady.²

Až zhruba do konca 18. storočia sa rodiny v Európe riadili posvätným princípom otcovskej autority. Potom začala byť otcovská pozícia oslabovaná pod vplyvom historických, kultúrnych a sociálnych premien v európskej spoločnosti. Ešte v 17. a 18. storočí pracoval muž po boku svojej ženy v hospodárstve, na trhu alebo v obchode, kde boli vždy prítomné aj ich deti, ktoré pomáhali a preberali potom hospodárenie svojich rodičov. Rodiny boli jednotkami, ktoré usilovali o zaistenie potrieb všetkých svojich členov spoločnou prácou. Otcovia boli nespochybniteľnými hlavami svojich rodín. Takéto umiestnenie ako mužskej, tak i ženskej práce priamo doma alebo v blízkom okolí domova, charakteristické pre pre - industriálnu spoločnosť, zaisťovalo mužom pozíciu, z ktorej sa mohol aktívne zapájať do výchovy svojich detí. V tejto dobe pred počiatkom priemyselnej revolúcie boli otcovia považovaní všeobecne za dôležitejších pre starostlivosť o dieťa a jeho výživu a rast, pre jeho vzdelávanie a vývoj než matky. U starších detí potom bol otec zodpovedný za ich morálne a náboženské poučenie, pripravoval ich tiež na jejich povinnosti, ktoré ich čakali v dospelosti. Prinajmenšom až do prvých dekád 18. storočia to bol otec, kto bol považovaný za toho, kto utvára svoje dieťa, kto je jeho prirodzeným rodičom. Otec mal tiež pripraviť deti na život mimo domov. Túto úlohu nemohli plniť matky, pretože samy boli podľa názorov platných v 18. storočí príliš izolované od spoločnosti a samy potrebovali ochranu mužov. Tento dôraz na otcovskú rolu bol opretý predovšetkým o presvedčení o racionalite muža, jeho schopnosť kontrolovať svoje emócie, a tiež o to, že práve on je pre dieťa reprezentantom kultúry. Bol naprosto nadradený matke vo veciach vedenia dieťaťa. Ženy boli považované len za niečo trochu viac než pasívne nádoby, v ktorých dieťa vyrastie.³

---

² PLESKOVÁ, Kateřina; SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. Brno : Nesehnutí, 2008. 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1.

³ PLESKOVÁ, Kateřina; SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. 1. vyd. Brno : Nesehnutí, 2008. 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1.

1.2 Preindustriálna doba – otec ako hlava rodiny a učiteľ

Až zhruba do konca 18. storočia sa rodiny v Európe riadili posvätným princípom otcovskej autority. Neskôr začala byť otcovská pozícia oslabovaná pod vplyvom historických, kultúrnych a sociálnych premien v európskej spoločnosti. Ešte v 17. a 18. storočí pracoval muž po boku svojej ženy v hospodárstve, na trhu alebo v obchode, kde boli vždy prítomné aj ich deti, ktoré pomáhali a neskôr preberali hospodárenie po svojich rodičoch. Rodiny boli jednotkami, ktoré usilovali o zaistenie potrieb všetkých svojich členov spoločnou prácou. Nespochybniteľnými hlavami svojich rodín boli otcovia. Takéto umiestnenie ako mužskej, tak i ženskej práce priamo doma alebo v blízkom okolí domova, charakteristické pre pre - industriálnu spoločnosť, zaisťovalo mužom pozíciu, z ktorej sa mohol aktívne zapájať do výchovy svojich detí. V tejto dobe pred počiatkom priemyselnej revolúcie boli otcovia považovaní všeobecne za dôležitejších pre starostlivosť o dieťa a jeho výživu a rast, pre jeho vzdelávanie a vývoj ako ich matky. U starších detí bol potom otec zodpovedný za ich náboženské a morálne poučenie, pripravoval ich tiež na jejich povinnosti, ktoré ich čakali v dospelosti. Prinajmenšom až do prvých dekád 18. storočia to bol otec, kto bol považovaný za toho, kto formuje svoje dieťa, kto je jeho prirodzeným rodičom. Otec mal tiež pripraviť deti na život mimo domova. Túto úlohu nemohli plniť matky, pretože samy boli podľa názorov platných v 18. storočí príliš izolované od spoločnosti a samy potrebovali ochranu, ktorú im zabezpečovali muži. Tento dôraz na otcovskú rolu bol opretý predovšetkým o presvedčení o racionalite muža, jeho schopnosť kontrolovať svoje emócie, a tiež o to, že práve on je pre dieťa reprezentantom kultúry. Bol naprosto nadradený matke vo veciach vedenia dieťaťa. Ženy boli v tomto období považované len za niečo trochu viac než pasívne nádoby, v ktorých dieťa vyrastie.⁴

---

⁴ PLESKOVÁ, Kateřina; SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. 1. vyd. Brno : Nesehnutí, 2008. 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1.

1.3 Priemyselná spoločnosť a otec ako cudzinec, vzdialený živiteľ

Všetko sa však zmenilo s počiatkom priemyselnej spoločnosti. V priebehu posledných dvoch storočí stratil muž takmer všetky svoje tradičné role, ktoré pred tým zastával. Prestal byť nenahraditeľným opatrovateľom a ochrancom, prestal deti vychovávať a predávať im morálne zásady, už ďalej nebol nespochybniteľnou hlavou rodiny. Od konca 18. storočia začína narastať zodpovednosť matky za domácnosť, výchovu detí a starostlivosti o ne. Počiatkom 19. storočia je ešte stále hlavnou zodpovednou osobou za dieťa jeho otec, avšak v priebehu storočia dochádza k postupným zmenám. Dôsledkom ekonomického rozvoja, ktorý nútil otcov pracovať po celý deň mimo domov, došlo k radikálnemu oddeleniu domáceho a pracovného prostredia, spojenému s jasným oddelením pohlavia a rolí v rodine. Rodina dostáva z cela nový charakter. Z otca sa stáva vzdialená osoba, o ktorej práci deti nič nevedia. Domáca sféra začína byť doménou matky, vrátane starostlivosti o deti a výchovy. Zodpovednosť za deti prechádza postupne na matku. Behom niekoľkých desiatok rokov sa svet rozdelil na dve nesúdržné sféry, ktoré už takmer medzi sebou nekomunikujú: na súkromnú sféru rodinného krbu pod vedením matky a na verejnú a profesionálnu sféru, ktorá je výsadnou doménou mužov. Muži strácajú svoj vplyv na výchovu detí a postupne aj kontakt s nimi. Ženy začali byť postupne považované za bytosti vybavené všetkými potrebnými vlastnosťami k výchove detí oboch pohlaví, a nakoniec spoločnosť dospela k názoru, že matky dokážu uspokojovať potreby predovšetkým malých detí lepšie ako muži. Nakoniec i sféra vzdelávania, ktorá skôr bola z cela doménou otca, sa stala jednou z úloh matky. Otcom síce zostal formálny status hlavy rodiny, ale vychovávateľmi sa nakoniec definitívne stali matky. Muž zasahoval do výchovy skôr už len vo výnimočných prípadoch, kedy z nejakého dôvodu zlyhala matkina autorita. Tým, že miesto realizácie mužov sa presunulo predovšetkým do pracovnej sféry vzdialenej od domova, muži tiež začali hľadať zmysel svojho mužstva viac mimo domov. Menej sa už vzťahovali k hodnote rodičovstva a domova, pre ich sebaurčenie začali byť postupne dôležitejšie pracovný úspech a individuálne ambície. Otcovstvo sa stalo menej dôležitou sociálnou rolou.⁵

---

⁵ PLESKOVÁ, Kateřina; SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. 1. vyd. Brno : Nesehnutí, 2008. 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1.

1.4 20.storočie – kult materstva, psychoanalýza a zabudnutý otec

Efekty zmien v rodinnom usporiadaní v dobe industrializácie pretrvávali ešte dlho i v 20.storočí. Rodičovstvo bolo stále považované za niečo, čo robia ženy. Muži sa starali o finančné zabezpečenie svojich rodín, ale málokedy o sebe premýšľali ako o rodičoch. Otec sa objavoval ako rodič len v prípade, že bolo treba obnoviť disciplínu u neposlušného dieťaťa alebo zasvätiť dieťa mužského pohlavia do mužských aktivít. Navyiac od počiatku 20.storočia boli všeobecné úvahy o rodičovstve do značnej miery ovplyvňované stále populárnejšou psychoanalytickou teóriou. Nasledovníci Zigmunga Freuda sa zaoberali vzťahom matky a dieťaťa a učinili z tejto dvojice stežejnú?? Tému svojich úvah, pričom na otca často takmer zabúdali, aj keď Freud ho pôvodne vo svojich teóriách považoval za dôležitého činiteľa vo vývoji dieťaťa ako sociálnej bytosti. V centre záujmu boli najskoršie fázy vývoja dieťaťa a tým pádom nevyhnutelne i symbiotický vzťah matky a novorodenca. Psychická pohoda dieťaťa a jeho zdarný vývoj sa pre psychoanalýzu stal záležitosťou najranejších – predovšetkým telesných – zážitkov novorodenca v jeho interakcií s matkou. Z tohto intenzívneho intímneho vzťahu bol otec na pomerne dlhý počiatočný úsek života dieťaťa takmer úplne vylúčený, predpokladalo sa, že len matka dokáže adekvátne reagovať na potreby dieťaťa. S tým, že sa v duchu stále viac populárna neofreudiánskej tradície predpokladalo, že vzťah matky k dieťaťu je vylúčený, nenahraditeľný, jedinečný a z veľkej časti inštinktívny, súvisel i vznik tzv. kultu materstva. Ten spôsobil, že význam otca pre zdarný vývoj dieťaťa bol naďalej výrazne podceňovaný. Kult materstva je založený predovšetkým na dvoch základných predpokladoch, jednak, že ženy sú od prírody lepšími rodičmi než muži a tiež, že matky sú pre deti dôležitejšie než otcovia. Tento kult si po veľkú časť dvadsiateho storočia udržal značný vplyv a dodnes je veľmi hlboko zakorenený v našej mentalite a naďalej sa často odráža i vo verejnom mienení, aj keď preň neexistuje rozumový dôvod. Dlhو trvalo, než boli tieto názory vyvrátené serióznymi výskumami, ktoré potvrdili, že otec je významný i v ranných fázach života dieťaťa a má predpoklady a schopnosti poskytnúť dieťaťu rovnakú starostlivosť ako matka. V povojnovom období bola ďalším veľkým impulzom pre pretváranie názoru, že žena je tým jediným človekom, ktorý by sa mal starať o dieťa, teória attachmentu Johna Bowlbyho. Ten zdôraznil, že nepri-

tomnosť matky u malého dieťaťa môže mať závažné dôsledky pri utváraní jeho charakteru. Trval na dôležitosti väzby (attachmentu) medzi matkou a dieťaťom, podpore starostlivého chovania matky pre zaistenie optimálneho vývoja dieťaťa v normálneho, zdravého dospelého. Neskôr sám uznal, že chybné uvažoval len o dôležitosti prítomnosti matky, nezahrnul do svojich záverov i dôsledky absencie otcov. Bohužiaľ spoločenské povedomie rado prijalo jeho prvú správu, ktorá dobre zapadla do tehďajšieho kultúrneho nastavenia a revidované výsledky, ktoré už adekvátne zohľadňovali i škodlivý účinok otcovskej deprivácie, už neboli dostatočne popularizované a reflektované. Výskumníci, ktorí v období polovice 20. storočia prijali sociobiologické či etologické prístupy, mali podobný sklon predpokladať, že materstvo je prirodzené, inštinktívne a naprogramované prostredníctvom génov, na rozdiel od otcovstva. Výraznejším protestom proti kultu materstva bol až v roku 1975 článok Michaela Lamba, Bowlbyho pokračovateľa na Yaleovej univerzite, v ktorom pomenoval otcov „zabudnutými prispievateľmi k výchove dieťaťa“. Jeho práca dokazuje, že rodič, ktorý sa najviac venuje dieťaťu sa stáva hlavným objektom prilnutia – bez rozdielu pohlavia – zároveň tento preferenčný vzťah nevylučuje iné vzťahy. Iný výskum potvrdil, že otec je významný nielen keď sú deti staršie, ale i v ranných rokoch, a tiež to, že u mnohých otcov existuje zjavná túžba a kapacita starať sa o svoje malé deti, že dokážu byť naprosto zrovnateľnými opatrovateľmi akými boli doposiaľ len matky.⁶

1.5 Prelomové 70.roky a návrat otca

70.roky znamenali pre otcov v západných spoločnostiach prelomovú dobu. Priniesla však nielen pozitívum zvýšeného záujmu o otcovskú rolu v rodine a skúmania vplyvu otcov na vývoj detí. Pod vplyvom spoločenských zmien začala byť narušovaná doposiaľ pomerne stabilná pozícia muža a otca v spoločnosti, ktorý aj keď bol do istej miery vylúčený z intenzívnych vzťahov so svojimi deťmi v ich rannom detstve, nachádzal až do tejto doby svoje jasne určené miesto aspoň vo sfére verejnej kde si z veľkej časti

---

⁶ ZOJA, Luigi . *Soumrak otcu : Archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha : Prostor, 2003. ISBN 80-7260-145-8.

utváral i svoju identitu. Otcovia, ktorí sa vplyvom dejinného vývoja v spoločnostiach západnej a strednej Európy v minulosti svojim deťom vzdialili, sa časom postupne začali vracat' do intímneho rodinného spoločenstva, do intenzívnych emočných a opatrovateľských vzťahov. Tento návrat však nebol a naďalej nie je jednoduchý – ani pre otcov samotných, ani pre ich deti a partnerky. Predovšetkým druhá vlna feministického hnutia, vstup väčšej časti žien do pracovného procesu a jej vzrastajúcej participácie v platených povolaniach a tiež trend menších rodín vyvolal potrebu nazerať na povahu otcovstva a materstva z nových perspektív. Podľa úvah veľkého množstva odborníkov prechádza mužstvo a otcovstvo istým druhom krízy, v ktorej rámci dochádza k zmäteniu role muža a otca. Stretávame sa s úvahami o tichom konflikte medzi individualitou jedinca a požiadavkami spoločnosti, medzi stereotypnými presvedčeniami o povahe mužnosti a vyjadrovanú túžbu žien po mužovi oprostenom od týchto stereotypov, ale tiež s nie príliš nahlas vyslovanou nespokojnosťou samotných mužov so súčasným spôsobom rodinného zriadenia a ich pozície v ňom. Behom 70. rokov sa tiež objavuje model nového otca. Začal sa presadzovať názor, že otcovia sú psychologicky schopný participovať aktívne na celom rozsahu aktivít týkajúcich sa starostlivosti o dieťa, a že je dôležité pre oboch – pre dieťa i otca – že sa o to pokúšajú.⁷

---

⁷ ZOJA, Luigi . *Soumrak otcu : Archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha : Prostor, 2003. 308 s. ISBN 80-7260-145-8.

2 PRIPRAVENÝ STAŤ SA OTCOM

Otcovstvo je povoláním i poslaním. Ak príde na svet malé dieťa, muži sa často cítia bezbranní. Nevedia, kde je ich miesto a na čo vlastne sú, pretože ich manželka má práce vyše hlavy s malým prírastkom. Každý „čerstvý“ otecko prechádza obdobím plným otázok a nedôvery v samého seba, či zvládne svoju novú rolu a či je jeho úloha obmedzená len na živateľa rodiny. Je to prirodzené a nič výnimočné. Treba si uvedomiť, že dieťa je rovnako otcove ako aj matkine. A takisto rodičovská úloha je rovnako dôležitá.

2.1 Definícia základných pojmov

2.1.1 Otec

Ako uvádza vo svojom Veľkom sociologickom slovníku Maříková, **otec** je väčšinou dominantná rola, uplatňujúca sa v rodine, v celom systéme príbuzenstva a do istej miery i v analogických štruktúrach niektorých spoločenských skupín, kde je s jeho postavením, autoritou a mocou spojený princíp paternalizmu. V sociológii a sociálnej a vývojovej psychológii je tematizovaná téma otca a význam otcovstva vo výchove a socializácii a v súvislosti s tým otec ako predmet identifikácie a model chovania pre syna, niekedy aj dcéru. Podľa T. Parsonsa (1956) je to rozhodujúci činiteľ pre utváranie pohlavia, pre diferenciáciu mužskej a ženskej role. Absencia otca v rodine v dôsledku rozvodu, úmrtia a pod. (čím najčastejšie vzniká tzv. neúplná rodina) býva obvykle spojené s výchovnými problémami u detí oboch pohlaví, najmä tým však trpí vývoj chlapcov. Ako dieťa vníma a interpretuje rolu otca skúmal napríklad P. Gardner (1947) u detí vo veku 9 – 15 rokov a zistil veľmi kritické postoje a prevahu negatívnych hodnotení nad pozitívnymi, a tiež málo prejavov lásky. Neskôr bol vytvorený obsiahly dotazník PARI (Paternal attitude research instrument) E. Schaeferem a R. Bellem (1958), podľa ktorého bola vykonaná rada výskumov výchovných postojov otcov i matiek. Skrátený a modifikovaný bol tento dotazník v roku 1975 S. a E. Schuldermannovými (1975). Doposiaľ dosiahnuté výsledky výskumu na túto tému zhrňuje J. Rembowski (1978): otec uplatňujúci voči svojim deťom v zrovnaní s matkami viac autority (čo sa negatívne prejavuje najmä v pubescencii) majú snahu vychovávať deti v poslušnosti voči sebe. Autoritu budujú, ale skôr na „dobrej rade“ a „srdečnej pomoci“, než na báze fyzického trestania dieťaťa, ako sa často tvrdilo, aj keď

zdôrazňujú vo výchove prísnosť. Na svojich deťoch vymáhajú otcovia aktivitu a školský výkon. Základom rodičovskej výchovy vôbec je spojenie autoritatívnej kontroly s demokratickými postojmi.⁸

2.1.2 Otcovstvo

Zoja vo svojej knihe *Archetyp otce a dějiny otcovství* (2003, s. 26) uvádza definíciu otcovstva takto: „**Otcovstvo** sa, na rozdiel od materstva, nespája s určitými fyzickými spôsobmi chovania ani nenaväzuje na zvieracie charakteristiky, byť i v spoločensky prijateľnej forme. Predstavuje vedomé rozhodnutie a definitívny koniec čisto zvieracieho spôsobu života. Inštitúcia otcovstva vznikla relatívne nedávno ; tento kultúrny fenomén predpokladá schopnosť reflexie. Možno dokonca stálo otcovstvo pri zrode civilizácie.“⁹

2.1.3 Úloha a funkcia otca

Úloha predstavuje formy a hodnoty správania dané spoločnosťou. **Funkciu otca** tvorí „súbor rozhodnutí, ktoré sa podieľajú na tvorbe psychiky dieťaťa“.¹⁰ Úloha otca je definovaná v určitom sociokultúrnom kontexte. Takže každá spoločnosť dáva otcom úlohy, ktoré sú typické pre danú kultúru, hoci úloha otca je považovaná za dôležitý element v normálnom vývoji a v citovom dozrievaní dieťaťa. **Úloha otca** svojou prítomnosťou v prostredí, v ktorom sa dieťa vyvíja, tvorí pevný základ pre rozvoj osobnosti. Táto funkcia sa nie vždy zhoduje s obrazom, ktorý je charakteristický a závislý od prostredia. Na rozdiel od funkcie matky, ktorá má biologický základ, neexistuje súvis medzi funkciou otca a biologickým vznikom. Funkcia matky je entita obsahujúca tri elementy: uspokojenie základných potrieb,

---

⁸ MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum , 1996. 747 s. ISBN 8071843113.

⁹ ZOJA, Luigi . *Soumrak otcu : Archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha : Prostor, 2003. 308 s. ISBN 80-7260-145-8.

¹⁰ www.babetko.rodinka.sk [online]. 2005 [cit. 2010-04-08]. Úloha otca. Dostupné z WWW: <<http://babetko.rodinka.sk/index.php?id=590837>>.

zmiernenie napätia, prítomnosť a zabezpečenie istoty. Funkciu matky môže samozrejme zabezpečiť aj otec alebo iná osoba, ale prináleží matke, pretože predstavuje prirodzenú a potrebnú kontinuitu narodenia. Otec môže nahradiť matku, ale jeho úloha sa neobmedzuje len na toto.

3 MÝTY O OTCOVSTVE

K väčšej angažovanosti v starostlivosti o svoje deti stojí mužom stále pár prekážok a tým sú stereotypné presvedčenia, ktoré prevládajú v našej spoločnosti vo vzťahu k mužom – otcom. Tieto stereotypné myšlienky majú nosníky v niekoľkých predstavách, ktoré sú založené predovšetkým na tzv. univerzalite otcovstva (vo všetkých kultúrach je chovanie otcov rovnaké) a na jeho prirodzenosti (dispozície k rodičovstvu sú vrodené a preto nemenné).

3.1 Mýtus materskej nadvlády nad otcovstvom

Mýtus materskej nadvlády nad otcovstvom sa veľmi rozšíril najmä vďaka vývojovej psychológii. Už mnoho rokov je v podvedomí ľudí predstava, že muži nikdy nemôžu byť tak dobrými a schopnými opatrovateľmi pre svoje deti ako ženy, pretože na to nie sú prírodou vybavení. V tomto názore hrala dôležitú úlohu teória attachmentovej väzby z 50. rokov 20. storočia, ktorú vytvoril John Bowlby. Podľa jeho teórie sa medzi matkou a dieťaťom utvára postupne niekoľko fáz pripútania. Symbiotická väzba je jednou z týchto fáz, kde dieťa nedokáže rozoznať vlastnú osobu od osoby svojej matky – z pohľadu dieťaťa tvoria spolu s matkou jedno telo a jednu bytosť. Výskumy však prebehli len v rodinách, kde sa o dieťa starala vždy len matka a otec – ako mužský potenciál primárne starostlivej osoby, tak bol vylúčený. V tej dobe medzi časté argumenty, ktoré mimochodom bohužiaľ niektoré pretrvávajú dodnes, patrilo vysvetlenie, že toto puto vzniká len medzi matkou a dieťaťom a to ešte v prenatálnom období: matka dieťa nosí deväť mesiacov pod srdcom, a preto je toto puto medzi nimi logickým pokračovaním. Avšak fakt, že kvalitatívne rovnaké puto môže s dieťaťom vytvoriť i jeho adoptívna matka, sa tíško prehliadal.¹¹

3.2 K otcovi pod sukne!

Medzi najnovšie existujúce psychologické štúdie, ktoré tieto mnohoročné teórie vyvracajú, ale takisto v mnohom len upravujú. Súčasná vývojová psychológia redefinuje veľakrát staršie poznatky. Pre správny vývoj dieťaťa je dôležité puto medzi dieťaťom a rodičom

---

¹¹ PLESKOVÁ, Kateřina; SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. 1. vyd. Brno : Nesehnutí, 2008. 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1.

v rannom veku, avšak mnoho psychológov sa prikláňa k názoru, že táto väzba nie je len prostým pokračovaním prenatalnej väzby, ale je to výsledok praktickej starostlivosti rodiča. Psychológovia poukazujú i na to, že väzbu deti nehodnotia a nenaväzujú na základe pohlavia rodiča či ich biologického rodičovstva. Hodnotia to, ako daná osoba uspokojuje ich potreby, a nie to, či sa o nich stará muž alebo žena. Pre dieťa sa môže stať primárnou osobou v podstate ktokoľvek, navzdory všetkým presvedčeniam, kto poskytuje dieťaťu priestor pre vytváranie emočného puta – či už je to súrodenec, starý otec, stará mama či jeden z adoptívnych rodičov. V minulosti bola veľmi bežná prax opatrovateliek, a preto bolo celkom bežné, že pre deti bola práve opatrovatelka v ranných rokoch ich života najvýznamnejšia osoba.

3.3 Kultúry starostlivých otcov

Existuje veľmi veľa príkladov rôznych kultúr a spoločností, ktoré sú, čo sa týka role starostlivosti o dieťa, celkom odlišné. Barry Hewlett – americký antropológ, študoval dopodrobna pygmejský kmeň, nazývaný Aka. Tento kmeň obýva severnú časť afrického štátu Kongo. Zistil, že vlastnosti, ktorými v západnej kultúre ovplyvávajú najmä ženy - matky, sú naopak tu pripisované otcom. Akaský otcovia neustále nosia v náručí svoje malé deti, v noci k nim vstávajú a utešujú ich. Ak náhodou nie je matka nablízku, ponúkne otec novorodeniatku dokonca svoje bradavky k dočasnej úteche. Nie, žeby sa ženy o deti nestarali, starajú sa o ne všetci obyvatelia kmeňa, ako muži, tak ženy. Kultúry s podobným rozdelením, alebo skôr nerozdelením, rodičovských kompetencií, nie sú až také výnimočné. Podobné otcovské chovanie nájdeme rovnako napríklad u kmeňa Arapešov či u obyvateľov Trobriandských ostrovov.¹²

3.4 Starostlivý otcovia v zvieracej ríši

Z pohľadu biológie nie je materstvo nič iné, len produkovanie vajíčok. Otcovstvo zase produkovanie spermíí. Rodičovské chovanie nemusí vôbec vychádzať z logiky typu – kto rodí,

---

¹² PLESKOVÁ, Kateřina; SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. 1.vyd. Brno : Nesehnutí, 2008. 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1.

ten sa stará. Ukazuje sa naopak, že v prírode vládne veľká rôznorodosť, čo sa rodičovskej starostlivosti týka. Ako môžeme vidieť, ani v spoločnosti ľudí a takisto ani u zvierat neexistuje jediná cesta rodičovstva. Neexistuje žiadny ideál, ako sa má chovať správna matka, či správny otec. Pokiaľ budeme mužov neustále presvedčovať o tom, že sa nedokážu o dieťa tak dobre postarať ako ženy, naozaj tomu tak bude. Pokiaľ však mužom otvoríme možnosť, starať sa o potomkov, potom aj u nás možno budeme môcť vidieť mužov s batolami v náručí.

4 INTERAKCIE MEDZI OTCOM A DEŤMI

Byť s dieťaťom každý deň, tráviť s ním voľný čas môže byť veľmi obtiažne pre muža, ktorý má problém s prejavovaním svojich citov. Je to najmä preto, že nedokáže so svojou ratolesťou naviazať hlbší kontakt. Deti vyžadujú od svojich rodičov najmä dobrú citovú komunikáciu. Citovo chladní otcovia sú ku svojim potomkom neprístupní a uzavretí. Ale i v takej situácii sa deti snažia, a to najmä chlapci, kontakt s otcom naviazať. Až po tom, čo sú viackrát odmietnutí, sa vyhýbajú veškerému kontaktu, pretože majú strach z ďalšieho odmietnutia a zranenia. Výsledkom je vzájomný chlad a citová ľahostajnosť, ktorá časom, zvlášť v dospievaní, môže prerásť až v nepriateľstvo. Deti, a to predovšetkým tie malé, sú pre otca, ktorý má problém s vyjadrovaním citov, výnimočnú príležitosť. K naviazaniu kontaktu treba zmobilizovať svoje emocionálne sily. Toto úsilie však prináša väčšiu vnútornú slobodu nie len vzhľadom k dieťaťu a tomu, čo prežíva, ale i k vlastnému svetu citov. Tí, ktorí sa usilujú o to, aby so svojim dieťaťom naviazali láskyplný kontakt, získavajú tiež ľudský vzťah ku všetkým, ale najmä k samým sebe. Svojim prirodzeným a spontánnym chovaním môže dieťa učiť svojho otca slobode vnútornej, ale aj vo vzťahu k iným ľuďom. Tráviť deň určitý čas so svojim potomkom nemusí byť pre otca len veľkou záťažou. Pre mnohých mužov, ktorí dokážu so svojim dieťaťom naviazať kontakt, sa čas strávený s ním stáva skutočnou životnou radosťou a odpočinkom. Otec by mal v sebe prebudiť malého chlapca, ktorý drieme v každom dospelom otcovi. Každodenný čas strávený s deťmi v uvoľnenej atmosfére je jedným z najdôležitejších kritérií zrelého otcovstva a zároveň tiež jeho najkrásnejším darom.¹³

4.1 Otec a syn

Zvykne sa hovoriť, že muži túžia viac po synovi, nositeľovi ich mena a matky si zase viac želajú dcéru. V starovekom Ríme o osude svojho novonarodeného dieťaťa rozhodoval práve otec. Dieťa položili k jeho nohám, ak ho zodvihol, znamenalo to, že ho prijal za vlastné. Ak sa rozhodol ho nechať ležať, muselo byť dieťa odložené. Väčšinou v minulosti postih-

---

¹³ AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006. 235 s. ISBN 80-7192-581-0.

oval tento nemilosrdný údel viac dievčatá ako chlapcov a to kvôli nerovnoprávnemu postaveniu žien a mužov v spoločnosti. Syn mal pre otca „vyššiu hodnotu“ ako dcéra, viac ho preferoval a to nielen z hľadiska fyzickej zdatnosti, ale tiež mohol po otcovi dediť živnosť a tak svojej rodine, vrátane rodičov, zabezpečiť príjem.¹⁴ Najmä u malých chlapcov a takisto aj u dospievajúcich mladých mužov je prítomnosť otcovského vzoru, pre ich správny a zdravý vývoj výrazne dôležitá a nevyhnutná. Ak sa muž vzdá svojej úlohy otca, alebo nie je schopný plnohodnotne zabezpečiť túto úlohu, tým pádom neumožňuje svojmu dieťaťu potrebné vyzretie. Vzdanie sa úlohy otca alebo neschopnosť zabezpečiť túto úlohu neumožňuje potrebné dozrieť. Na vzniku rôznych psychopatologických porúch u dieťaťa sa významnou mierou podieľa nedostatočná prítomnosť otca. Typické znaky vyplývajúce z nedostatku autority sa objavujú v troch doménach: osobnosť, správanie, medziľudské vzťahy.¹⁵

4.1.1 Iný kraj, iný mrav

Štúdia, ktoré opísala v mesačníku *Moja psychológia* Koníčková, je z roku 1997 a prebehla na 4 kontinentoch a 16 vybraných krajinách sa zamerali na preferencie pohlavia detí z pohľadu rodičov. Respondenti odpovedali na otázku, ktoré pohlavie u svojho dieťaťa by preferovali, ak by mohli mať len jedno dieťa. Až 42 percentám opýtaných nezáležalo na pohlaví, 35% pre ktorých bolo pohlavie ich dieťaťa dôležité, by sa rozhodli pre chlapca a len 23% by dali prednosť dievčatám. Preferencia synov je neustále rozšírená vo východných krajinách ako Čínam Severná Kórea, India, Pakistan a ostatné ázijské krajiny. Moderná diagnostická technika umožňuje zistiť pohlavie plodu ešte v maternici a preto kvôli

---

¹⁴ KONÍČKOVÁ, Mirka. Želajú si muži radšej syna?. *Moja psychológia*. 2010, 2/ 2010, s. 64 - 67.

¹⁵ NOVÁK, Tomáš. *Vztah otce a syna*. Grada : Praha, 2008. 136 s. ISBN 978-80-247-2079-1.

predsudkom, ktoré neustále panujú voči dievčatám a ženám v týchto krajinách, mnoho dievčat nedostane ani šancu na život. Demografické výpočty ukazujú, že dnes na celom svete chýba viac 90 miliónov žien.¹⁶

4.1.2 Výhovné štýly otca

Všetky vzťahy otca a syna sú špecifické. Je prirodzené, že rovnako ako sa dievčatá viac identifikujú s matkou, tak chlapci chcú byť takí ako je ich otec, a platí to aj naopak, i otec sa väčšinou vidí vo svojom synovi. Poznáme viacero výchovných štýlov typických pre otcov. Štýl každého otca je určený radom socio – ekonomických a kultúrnych faktorov a či sa nám to páči alebo nie, pri výchove svojich detí uplatňujeme spôsoby, ktorými sme bolo vychovávaní my sami. Preto je mladý muž – otec, veľkou mierou ovplyvňovaný chovaním vlastného otca ako modelu pre vlastnú rolu. Taktiež sú dôležité špecifické rysy osobnosti a ďalšie vrodené i získané vplyvy.

Rada by som teda charakterizovala otcovské štýly podľa Doc. Dr. Rudolfa Smahela, ktoré uviedla v mesačníku *Moja psychológia* Koníčková:

- DVOJNÍK – dáva často prednosť synovým potrebám pred vlastnými potrebami. Syna stavia do stredu vlastného života. Toto všetko odhaľuje intenzitu jeho citlivosti a lásky. Synove city vníma ako svoje vlastné.
- KAMARÁT - Pokúša sa byť svojmu synovi skôr kamarátom alebo dokonca akýmsi vrstovníkom. Po citovej stránke je taký muž permanentným dieťaťom a nikdy nedosiahne taký stupeň vývoja, aby mohol byť skutočným rodičom.

---

¹⁶ KONÍČKOVÁ, Mirka. Želajú si muži radšej syna?. *Moja psychológia*. 2010, 2/ 2010, s. 64 - 67.

- MACHER – má prehnajú predstavu o význame mužnosti. Svoj vzťah k synovi chápe len ako predĺženie vlastného ja. Jeho osobná mužnosť a identita je spojená s výkonmi jeho syna. Prostredníctvom syna tak uspokojuje svoje egocentrické potreby.
- PSYCHOPAT - základným osobnostným faktorom psychopatického otca je jeho neschopnosť bežných emočných vzťahov. Dominujúcim rysom psychopatického otca je jeho nedostatok záujmu o to, ako jeho syn rastie, ako sa vyvíja.
- EGOCENTRICKÝ OTEC – vníma temer všetkých ľudí ako objekty, ktorými manipuluje v záujme dosiahnutia svojho úspechu a svojich cieľov. So svojimi deťmi zaobchádza chladne a bez súcitu. Nároky na jeho čas konkurujú požiadavkám na energiu a čas, ktoré sú potrebné pre boj za vlastný úspech, bohatstvo a moc.¹⁷

4.2 Otcovia a dcéry

Otec je prvým mužom v živote svojej dcéry. Vysokým predpokladom pre zdravé sebavedomie a pohľad na seba samu v období dospelosti dievčaťa ako aj schopnosť presadiť sa v živote, je dobrý a pevný vzťah, ktorý má od mala so svojim otcom. Takisto sa bude lepšie orientovať v problémoch a vedieť ich riešiť. Uznanie od otca je silným stimulom, aby dcéra niečo v živote dokázala.

Pre dospievajúcu dcéru je niekedy jednoduchšie nájsť spoločnú reč s otcom ako s matkou, zvlášť vtedy, keď sa matka necíti pevná vo svojej roli. Dcéra väčšinou nechce mať návrh nad otcom, ale za to máva niekedy chuť súperiť s matkou, a preto býva niekedy priateľstvo

---

¹⁷KONÍČKOVÁ, Mirka. Želajú si muži radšej syna?. *Moja psychológia*. 2010, 2/ 2010, s. 64 - 67.

matky a dcéry problematické. Jednou z najdôležitejších vecí, ktoré môže otec odovzdať svojej dcére, je zaručený pocit bezpečia, to je pre dospelávajúce dievča vstupujúce do života veľmi potrebné.¹⁸

4.2.1 Dcéry a mužský svet

Otcovia svoje dcéry učia, ako si získať rešpekt v „ mužskom “ svete. V mesačníku *Mama a ja* som našla článok, kde sa odborníci zhodujú v tom, že: „ Otcove reakcie na správanie svojej dcéry a to, aký vzťah má k jej matke, jeho rola v partnerstve a jeho každodenné vystupovanie sú určujúce. Na modely otca sa formuje nielen postoj žien k mužom, ale nastávajú sa aj výhybky pre výber budúceho partnera.¹⁹

Dcéry potrebujú, aby im otec poskytol špecifické veci, a jednou z nich je afirmácia – pocit, uistenie, že ich otec oceňuje a obdivuje, ale nikdy by nebol schopný im ublížiť, či ich zneužiť. Vďaka tomu je dievča schopné zdieľať vzájomný obdiv s „ bezpečným “ mužom. Pri rozhovoroch s otcom, ale aj s inými staršími mužmi má veľkú možnosť získať istotu a pocit vlastnej hodnoty, takže vie, že si nemusí zobrať hneď prvého ctiteľa, ktorý je príde do cesty. Rovnako dôležité je pre dcéru to, aká je kvalita vzťahu medzi jej otcom a matkou. Ak spolu rodičia vychádzajú dobre, bude dcéra usilovať o rovnako kvalitný vzťah vo svojom vlastnom manželstve.²⁰

4.2.2 Malé dievčatko alebo dospelá žena

Niektoré ženy, ktoré nie sú schopné udržať si stabilné partnerstvo, má väčšinou nezdravú väzbu na svojho otca. Dokáže mať vzťah iba s človekom, ktorý sa na osobnosť jej otca podobá. Ak milujú otcovia svoje dcéry namiesto partnerov alebo priateľov, dievčatá môžu trpieť nezdravou emocionálnou väzbou. To znamená, že môžu vykazovať stratu identity

---

¹⁸ AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006. 235 s s. ISBN 80-7192-581-0.

¹⁹ HÝROŠŠOVÁ, Jarmila. Otcovia a dcéry. *Mama a ja*. 2008, VII, 8, s. 82 - 84.

²⁰ BIDDULPH, Steve. *Mužství : aneb jak zvládat všechny mužské role*. Praha : Portál, 2007. 199 s s. ISBN 978-80-7367-209-6.

ako napr. chronický hnev, poruchy učenia alebo posadnutosti, väčšinou mávajú problém s vyjadrením ich vlastnej identity. Neskôr ako dospelé, môžu mať rovnaké problémy so svojimi deťmi. Ich mužský partner si manželku, partnerku veľmi dlho neužijú, pretože mávajú často aféry, emocionálne výjavy alebo sa doslova zamilujú do svojho vlastného potomka mužského rodu.

Situácie, ktoré tvoria nezdravé väzby alebo závislé osoby obsahujú:

- Rodič miluje dieťa spôsobmi, ktoré potlačujú dospelý život dieťaťa
- Rodič chýba alebo je mŕtvy – a druhý rodič je nezrelý, stratený alebo osamelý
- Rodič je nezodpovedný alebo detský a nevie poskytnúť zrelé vedenie
- Rodič je závislý, obsesívny, mentálne narušený, psychotický alebo pomätený.

Róbert Konečný v knihe *Vztah otce a dcery* popísal nasledujúci vývoj správnych rodičovských postojov podľa veku dieťaťa:

- **Do 7 rokov** postoj opatrovníka a spoločníka pri detských hrách.
- **Do 11 rokov** postoj vysvetľujúci authority s dôrazom na jasné a rozumové vysvetlenia.
- **Okolo 12 rokov** postoj energického vodcu a vzoru.
- **Okolo 13 až 15 rokov** postoj taktne usmerňujúceho dôverníka. Človek, ktorému sa môžeme zveriť a nájsť u neho pochopenie.
- **Po 15 roku** prístup staršieho priateľa a radcu, ktorý dokáže rešpektovať patričnú mieru samostatnosti dieťaťa.²¹

---

²¹ NOVÁK, Tomáš. *Vztah otce a dcery*. Praha : Grada, 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-2078-4.

4.3 Deti bez otcov

Absolútne zmiznutie otcov, mužov z rodinného prostredia vedie k väčšine spoločenských problémov. Stáva sa a nájdeme veľa prípadov, kedy otcovia zneužívajú svoje deti, bijú ich, bijú svoje ženy, sú závislí na alkohole, ale naprotá väčšina mužov taká nie je a ani nikdy nebola. Deti, ktoré žijú so svojimi otcami sú na tom lepšie. Chlapci i dievčatá žijúci so svojim otcom si viac vážia samých seba, majú lepšie výsledky v škole, získavajú vyššiu kvalifikáciu a tiež ľahšie nachádzajú zamestnanie. Dievčatá, ktoré žijú s otcom v menšom počte prípadov otehotnie v období dospievania. Dievčatá bez otcov sa snažia mužom viac vyhovieť než dcéry, ktoré sa vďaka otcovi cítia v bezpečí a preto často dochádza k znásilneniam. U chlapcov, ktorých otec nie je moc často doma a nevenuje im dostatok pozornosti, poprípade im nevenuje pozornosť vôbec žiadnu, sa vyskytujú násilnícke sklony, ktoré ich dostávajú do problémov. Vyplýva z toho, že život detí je o mnoho lepší s pomerne slušným mužom, či už biologickým alebo oddaným nevlastným, ktorý s nimi žije alebo žije blízko a zapojuje sa aktívne do života rodiny.²²

---

²² BIDDULPH, Steve. *Mužství : aneb jak zvládat všechny mužské role*. Praha : Portál, 2007. 199 s s. ISBN 978-80-7367-209-6.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝSKUM

5.1 Cieľ výskumu

Cieľom praktickej časti mojej bakalárskej práce bolo na základe rozhovorov zistiť názory a postoje mladých otcov, ktorý momentálne v tomto období pripravujú svoje deti na život. Hľadala som odpovede na otázky, ktoré sa týkali rodičovstva – presnejšie otcovstva. Od výskumu očakávam, že z vyhodnotenia rozhovorov zistím a vytvorím si predstavu o tom:

- ako sa mladí muži adaptovali na svoju novú úlohou v živote,
- za aký čas,
- čo všetko museli obetovať kvôli potomkovi,
- a čo môžu ponúknuť svojim deťom do budúcnosti.

5.2 Výskumné metódy

K mojej bakalárskej práci som si zvolila metódu pološtrukturovaného rozhovoru, ktorá sa mi osobne zdala najvýhodnejšia. Rozhovor obsahoval 45 otázok, ktoré som rozdelila do piatich tematických celkov. V podstate je rozhovor akýmsi prierezom mužovho života od detstva až po súčasnosť. Rozhovor sa začína minulosťou mladých otcov, aké prežili detstvo, v akej rodine vyrastal, aký vzťah mal so svojim otcom. Ďalším tematickým celkom bolo trávenie voľného času pred tým ako spoznali partnerku, pred tým ako sa dozvedeli, že spolu s partnerkou čakajú dieťa, či má na dieťa dostatok voľného času, či mu to umožňuje jeho zamestnanie.

5.3 Stanovenie výskumnej vzorky

Na výber respondentov pre môj výskum som použila metódu zámerného výberu. Je to pravdepodobne najznámejšia metóda s ktorou sa stretávame pri kvalitatívnom prístupe. Ako vo svojej knihe uvádza Miovský: „Pracujeme s užším pojatím termínu, kedy je zámerný (niekedy tiež účelový) výber výskumnej vzorky označený taký postup, kedy cielene vyhľadávame účastníkov podľa jejich vlastností. Kritériom výberu je práve vybraná (urče-

ná) vlastnosť (či prejav tejto vlastnosti) alebo stav (napríklad príslušnosť k určitej sociálnej alebo inej skupine). Znamená to, že na základe stanoveného kritéria cielene vyhľadávame len tých jedincov, ktorí toto kritérium (alebo súbor kritérií) spĺňajú a súčasne sú ochotní sa do výskumu zapojiť. ‘‘²³

Moja výskumná vzorka zahŕňala mužov – otcov, ktorý majú aspoň jedno dieťa v predškolskom veku a tiež bolo snahou získať na rozhovor takých, ktorých vek sa pohybuje od 20 – 35 rokov, ako ho rámcovo vymedzuje Vágnerová v knihe *Vývojová psychológia*. Oslovila som otcov v materskej škole v Košariskách, ktorá sa nachádza neďaleko nášho mesta. Na rozhovor sa mi podarilo zohnať piatich otcov, ktorý boli ochotní odpovedať mi na otázky k rozhovoru.

---

²³ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitatívni prístup a metódy v psychologickom výskumu*. Praha : Grada, 2006. 332 s. ISBN 8024713624.

6 INTERPRETÁCIA VÝSLEDKOV VÝSKUMU

6.1 Základné osobné údaje respondentov

Ako som už spomínala, ako výskumnú metódu som použila pološtrukturovaný rozhovor. Behom mojej praxe v Materskej škole v Košariskách som oslovila zopár otcov, či by boli ochotní pristúpiť na rozhovor k mojej bakalárskej práci. Súhlasili a tu sú výsledky môjho výskumu. V krátkosti som uviedla základné údaje o respondentoch.

6.1.1 RESPONDENT č.1

Meno, vek:	Peter, 30 rokov
Najvyššie dosiahnuté vzdelanie:	2-ročné kvalifikačné štúdium po maturite
Zamestnanie:	zubný technik
Počet detí, ich vek:	Ema, 4 roky ; Lukáš, 1 rok.

Petrova manželka Eva (27rokov), ktorá je už tretím rokom na materskej dovolenke, pracovala ako vedúca kuchyne. Spoznali sa pred 7mymi rokmi a hneď ako sa dozvedeli, že čakajú dieťa uzavreli manželstvo, ktoré trvá už 5 rokov. Bývajú vo vlastnom 2-izbovom byte.

6.1.2 RESPONDENT č. 2

Meno, vek:	Martin, 24 rokov
Najvyššie dosiahnuté vzdelanie:	stredoškolské s maturitou, Obchodná akadémia
Zamestnanie:	účtovník
Počet detí, ich vek:	Nina, 2, 5 roka.

Partnerka Michaela (24 rokov) rok študovala na vysokej škole zdravotníckej, odbor Ošetrovateľstvo, ako sa dozvedela, že je tehotná s Martinom, štúdium prerušila. Chodia spolu 4 roky a žijú zatiaľ u Michaelinej matky, ktorá pomáha mladým rodičom s výchovou a opatrovaním malej Niny.

6.1.3 RESPONDENT č. 3

Meno, vek:	Marek, 31 rokov.
Najvyššie dosiahnuté vzdelanie:	Vysoká škola managementu a ekonómie v BA
Zamestnanie:	zástupca riaditeľa
Počet detí, ich vek:	Ivana, 7 rokov; Petra, 2 roky.

Marek sa spolu so svojou partnerkou Danou spoznal vo firme, kde spolu pracovali. Dana je momentálne na materskej dovolenke, ale pomaličky skúšajú adaptovať malú Petru medzi deti, tak ju necháva do poobedia v materskej škole. Pracovala a ďalej chce pracovať ako účtovníčka. Partnermi, ktorí žijú v spoločnej domácnosti sú viac ako 9 rokov, no manželstvo stále neplánujú.

6.1.4 RESPONDENT č. 4

Meno, vek:	Igor, 33 rokov
Najvyššie dosiahnuté vzdelanie:	Akadémia policajného zboru.
Zamestnanie:	štátny zamestnanec u mestskej polície
Počet detí, ich vek:	Igor, 5 rokov ; Karin 3,5 roka.

Igorova manželka Monika po materskej dovolenke nastúpila znova na miesto zdravotnej sestry v súkromnej zubnej ambulancii, kde aj pracovala. Manželmi sú 8 rokov, zobrali sa po roku spoločnej známosti. Bývajú v rodinnom dome v dedinke Košariská, neďaleko materskej školy.

6.1.5 RESPONDENT č. 5

Meno, vek:	Juraj, 33 rokov.
Najvyššie dosiahnuté vzdelanie:	stredná škola elektrotechnická
Zamestnanie:	revízny technik
Počet detí, ich vek:	Agnieszka, 8 rokov ; Samuel 4 roky; Zuzanna 16 mesiacov.

Juraj sa s manželkou Máriou (32 rokov), ktorá je výtvarníčka, spoznal pred 10timi rokmi v Poľsku, odkiaľ jeho manželka pochádza. Po roku strávenom v manželkinom rodnom meste, sa odsťahovali na Slovensko, kde už 9 rokov zdieľajú spoločný domov, ktorý pre nich predstavuje ich rodinný dom na samote.

6.2 Vyhodnotenie výskumu

1. Koľko ste mali rokov, keď sa vám narodilo vaše prvé dieťa?

	20 - 23 ROKOV	24 - 27 ROKOV	28 - 35 ROKOV
POČET RESPONDENTOV	1	3	1

Tab.1

Ako vyplýva z tabuľky, prvé dieťa sa narodilo mužom medzi 24.tým a 27.rokom. Pomerne mladému respondentovi sa narodilo prvé dieťa, keď mal 21 rokov a len jeden otec mal 28 rokov, keď sa mu narodil jeho prvorođený potomok.

2. Koľko máte spolu s partnerkou / manželkou detí?

	1 DIEŤA	2 DETI	3 DETI	4 a viac detí
POČET RESPONDENTOV	1	3	1	0

Tab. 2

Z piatich opýtaných mužov majú traja muži so svojimi partnerkami/manželkami 2 deti. Zatiaľ čo jedna rodina má jedináčika, druhá má deti tri. Žiadny z opýtaných nemal, a ako niektorí dodali, ani neplánujú mať štvrté dieťa.

3. Aké je vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

	STREDOŠKOLSKÉ S MATURITOU	POMATURITNÉ NADSTAVBOVÉ VZDELANIE	VYSOKOŠKOLSKÉ VZDELANIE
POČET RESPONDENTOV	2	1	2

Tab. 3

Vysokú školu vyštudovali dvaja muži z opýtaných a dvaja majú stredoškolské vzdelanie ukončené maturitnou skúškou. Jeden z mojich respondentov po maturite pokračoval ešte dva roky na nadstavbovom štúdiu.

4. V akom zväzku spolu s partnerkou žijete?

	PARTNERSTVO	MANŽELSTVO
POČET RESPONDENTOV	3	2

Tab. 4

Napriek tomu, že spolu s partnerkou tvoria už niekoľko rokov pár a žijú v spoločnej domácnosti, len dvaja respondenti majú uzavreté manželstvo. Ďalší traja žijú so svojou partnerkou, ako sa zvykne hovoriť „na hromádke“.

5. Po koľkých rokoch partnerstva ste mali prvé dieťa?

	PO 1. ROKU	PO 2. ROKU	PO VIAC AKO 3 ROKU
POČET RESPONDENTOV	3	2	0

Tab. 5

Po prvom roku spoločnej známosti sa rozhodli mať dieťa traja otcovia z piatich opýtaných. Dvaja respondenti mali dieťa až po dvoch rokoch spoločného chodenia.

6. Bolo vaše rozhodnutie mať dieťa plánované alebo neplánované?

	PLÁNOVANÉ	NEPLÁNOVANÉ
POČET RESPONDENTOV	4	1

Tab.6

Pri tejto otázke sa väčšina respondentov zhodla na tom, že dieťa plánovali a skutočnosť, keď im partnerka oznámila, že je tehotná ich preto nejako obzvlášť nezaskočila. Len jeden muž potvrdil, že ich ratolesť bola neplánovaná, ale ako dodal, nerozmýšľali ani minútu nad tým, že by si ho nemali nechať.

7. Boli ste s partnerkou pri pôrode?

	ÁNO	NIE
POČET RESPONDENTOV	5	0

Tab.7

Pri pôrode svojich detí sa zúčastnili všetci piati mladí otcovia a dokonca dvaja z nich navštevovali s partnerkami / manželkami predpôrodné kurzy.

8. Plánujete do budúcnosti ďalšie dieťa?

	ÁNO	NIE
POČET RESPONDENTOV	1	4

Tab.8

Do budúcnosti by si chcel dieťa zaobstarať len jeden pár z piatich opýtaných. Štyria respondenti na túto otázku odpovedali, že dieťa v blízkej budúcnosti neplánujú.

6.3 Spracovanie výsledkov interview

Otázky k rozhovoru som rozdelila do piatich celkov, v každom celku sa zaoberám jednou etapou mužovho života, od útleho detstva, od prvých spomienok na rodičov až po súčasnosť a otázkami blízkej i ďalekej budúcnosti. Z každého celku som vybrala pár otázok z rozhovoru, ktoré by mali bližšie popísať môj výskum a tiež pár najzaujímavejších odpovedí respondentov.

Použila som pritom teóriu prostého výčtu, ktorý uvádza Miovský ako metódu na hranici medzi kvalitatívnym a kvantitatívnym prístupom. Jej prostredníctvom vyjadrujeme vlastnosť určitého javu, ktorý sa týka napr. toho, ako často sa daný jav vyskytol či v akom pomere výskytu bol k inému javu.²⁴

○ MINULOSŤ

1. Akú rolu mala u vás doma vaša matka, akú váš otec?

Respondent č. 1:

„U nás doma to bolo podelené, tak pekne klasicky by som povedal. Mama ženské roboty, otec zase mužské. Bývali sme v rodinnom dome, takže roboty bolo vždy dost' pre každého. Obidvaja chodili do práce a keď prišli, mamina sa väčšinou motala v kuchyni, otec porobil niečo vonku. A vždy si našli čas aj na nás. Keď bolo voľno, cez prázdniny alebo víkendy, brávali nás na výlety a turistiky. Snažili sa, aby sme mali pekné detstvo. ‘‘

Respondent č. 2:

„Naši si to vedeli vždy rozdeliť. Bolo im jedno, či navarí jeden alebo druhý. Nešlo len o varenie, ale o veškeré činnosti. Nebola im cudzia žiadna robota. Vždy sa dohodli a mali rovnaký názor, aj vo výchove, proste vo všetkom držali spolu. Majú hrozne dobrý vzťah doteraz. Párik k pohľadaniu. ‘‘

---

²⁴ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitatívni prístup a metódy v psychologickém výzkumu*. Praha : Grada, 2006. 332 s. ISBN 8024713624.

2. Spomeniete si, aký typ výchovy uplatňoval u vás, vašich súrodencov (ak nejakých máte) váš otec?

Respondent č. 2:

„ Pred mojim otcom som mal vždy veľký rešpekt, ale myslím to v dobrom slova zmysle. Pamätám sa na neho od malička, súrodencov nemám, takže na mňa mali naši vždy veľa času. Ocino bol odjakživa veľký športovec, takže keď som bol malý, asi si viete predstaviť, čo som robil. Plávanie, lyžovanie.. Ale nie len šport, aj mnoho iného, skutočne som mu vďačný za to, čo všetko ma naučil a aký pohodový a kludný prístup ku mne mal. Možno aj pre to, že som bol jeho jediný syn. Raz by som chcel, aby si ma Ninka takto pamätala. “

Respondent č. 3:

„ Spomínam, otec bol veľká autorita u nás v rodine. Mám ešte o 4 roky mladšiu sestru. Vždy o všetkom rozhodoval a mal posledné slovo, u mňa to bolo možno ešte o to horšie, že som bol prvorodený a ešte k tomu chlap, viac menej som si všetko odnášal ja. Hlavne čo sa školy týkalo, iná známka ako jednotka neexistovala, v konečnom dôsledku som mu za to vďačný, mám fajn prácu, ktorá má baviť a ktorú by som asi nemal, nebyť dobrých výsledkov v škole, ale myslím, že sa toho dalo dosiahnuť inak ako takouto drezúrou. Vyzerá to, podľa toho, čo hovorím, že ho nemám rád, ale nie je to tak. Rád ho mám, len nemáme medzi sebou vybudovaný až taký dobrý vzťah ako napríklad s našou maminou. Asi aj preto, že s nami netrúvil až toľko času. “

Respondent č. 4:

„ Na môjho otca si z detstva moc nepamätám, vychovala ma mamina spolu so starkou a zvládali to. Otec od nás odišiel, keď som mal tri roky. Takže mamina zastupovala aj za otca, starká jej pomáhala. Nikdy mi nič nechýbalo. Keď som bol mladší, trochu mi otec určite chýbal, ukázal sa raz za čas a potom zase dlho nič, ale človek si po čase zvykne. Teraz býva v pár kilometrov od nás, má mladú manželku a dve malé deti. Párkrát do roka sa dokonca stretne, ale to je tak všetko. Nechcem mu nič vyčítať. “

○ PRÍTOMNOSŤ A VOLNÝ ČAS

1. Aké pocity ste mali pred narodením prvého dieťaťa? Aké boli pri druhom, ak nejaké máte?

Respondent č. 3:

„ Pocity boli rôzne. Hlavne na začiatku, keď som sa od manželky dozvedel, že čakáme malé. Bol som šťastný, pretože sme dieťa chceli a pripravovali sa naň, ale potom ma prepadali niekedy aj pocity strachu, čím viac sa blížil deň, keď sme mali ísť rodiť, tým som sa asi viac bál, aby všetko dobre dopadlo, aby bolo zdravé. Aj keď som vedel, že výsledky boli v poriadku. Neviem. Je to strach, pretože nikdy nemáte istotu. No keď som ich uvidel prvýkrát, tak to bolo šťastie najväčšie, žiadny iný zlý pocit, jednoducho jedno obrovské šťastie. Pri druhom to bolo podobné, len už sme vedeli čo nás čaká po príchode domov. Mali sme prax. ‘‘

Respondent č. 2:

„ Zmiešané. Keď všetko prebieha hladko a nevyskytne sa žiadny problém, tak sa tešíte, pretože, ak je vaše dieťa zdravé, tak už zvládnete všetko, to je najdôležitejšie. Manželka mala tri mesiace pred narodením malého problémy a hrozil predčasný pôrod, vtedy som sa bál ako nikdy. Nakoniec všetko dobre dopadlo. Našťastie. ‘‘

Respondent č. 5:

Pred našim prvorodeným som cítil radosť, veľkú, ale aj určité napätie, ako to zvládneme. Ale určite prevládala radosť. Predsa len zodpovednosť, nová úloha, nevedeli sme do čoho ideme. Už keď sme čakali druhé a potom tretie, už vás málo čo zaskočí.

2. Myslíte si, že dnešný pohľad spoločnosti na Vás ako na muža – otca kladie vysoké nároky?

Respondent č. 3:

„ Myslím si, že nie. Myslím, že nároky, ktoré sú na nás mužov kladené, sú rovnako kladené aj na ženy. Je normálne, aspoň teda pre mňa, že po materiálnej stránke je potrebné zabezpečiť rodinu a tiež, že sa o ňu treba postarať. Takisto starostlivosť o deti, nemyslím si, že je to výsada len ženy. V dnešnej dobe je to rozdelené tak päťdesiat na päťdesiat. Rovnako chodia do zamestnania tak muži ako ženy, nosia domov výplatu a starajú sa o deti, u nás to tak funguje, a fungovalo to tak aj v rodine v ktorej som vyrastal. Takže si myslím, že nie sme my – muži preťažovaní. “

3. Ako ste zvykli tráviť voľný čas s partnerkou pred tým, než ste sa dozvedeli, že spolu čakáte dieťa? A aké to bolo po narodení dieťaťa?

Respondent č. 4:

„ Rôzne. Športovanie, dovolenky, zábavy s kamarátmi. Kopec voľného času len pre nás a naše koničky. Po narodení malého to bolo s voľným časom iné, pribudlo pár starostí, ale s tým sa počíta a nie je to len kvôli dieťaťu, s ním sú ešte tie príjemnejšie starosti, radosti. S pribúdajúcim vekom je prirodzené, že ich pribúda viac, aj čo sa napríklad práce týka. Navyše malého sme plánovali už nejakú dobu. Takže ten prechod bol u nás, u mňa určite a u manželky myslím, že takisto rovnako plynulý. Zvykali sme si chvíľku, ako sa zvyká na všetko, čo je nové, ale prebehlo to maximálne prirodzene.

Respondent č. 2:

„ Venovali sme sa jeden druhému, chodili na spoločné akcie, dovolenky. Tak ako každý mladý človek. Zrazu sme sa dozvedeli, že sme tehotní. Malá bola neplánovaná, ale neváhali sme ani minútu. Mali sme deväť mesiacov, aby sme sa na to pripravili. A je tu a je to super, nemenil by som už za nič. Človek je viac zodpovedný a keď sa dosýta vyburil za mladi, myslím, že mu nič nechýba. Užívame si to, navyše bývame zatiaľ tu u svokry, takže kedykoľvek potrebujeme pomoc, je ochotná a moji rodičia nám pomáhajú rovnako, keď je treba, takže to s ich pomocou zvládame. “

4. Akú časť vyčleňujete z vášho voľného času (napríklad po práci) pre svoje dieťa.**Respondent č. 3:**

„ Myslím si, že maximálnu, cestou z práce beriem malé baby zo škôlky a zo školy. Doma už máme také tie klasické denné činnosti, papanie, hranie, nejaké rozprávky, písanie úloh a také. Cez víkendy chodievame k rodičom na chalupu. Raz za týždeň si idem zahrať futbal a možno tak raz do mesiaca na pivko. Danka si tiež tak raz za mesiac skočí s kamarátkami von. Máme to takto rozdelené a dohodnuté. Vyhovuje to myslím všetkým štyrom. “

Respondent č. 5:

„ Snažím sa najviac ako sa len dá. Niekedy to nejde, aj kvôli práci. Keď sú deti v škôlke, tak som ja doma a keď prídu ja niekedy odchádzam a vraciam sa, keď už sú nachystané ísť spať. Nie je tomu tak každý deň, ale niekedy sa stane párkrát po sebe, že ich vidím ráno, kým odchádzajú do škôlky a potom až večer pred spaním. Snažím sa im neprítomnosť vynahrádzať aspoň nejakým zaujímavým programom cez víkend, keď sme všetci pohromade doma.

○ **AKTIVITY S DIEŤAŤOM**

1. Vstávate/ Vstávali ste k dieťaťu, kým bolo malé?

Respondent č. 1:

„ Vstával som, aj ešte stále vstávam, samozrejme. Delíme sa o to s maminou. Raz vstane jeden, raz druhý. “

Respondent č. 5:

„ No, musím sa priznať, že keby sa za vstávanie mali dostávať body, tak vyhrá manželka. Keď boli ešte malí drobcí, vstal som sem tam aj ja, neskôr prespali skoro celú noc a budili sa len na kojenie, a tam som už nebol až taký potrebný. “

2. Zostali by ste s dieťaťom na rodičovskej dovolenke?

Respondent č. 3 :

„ Myslím, že asi aj áno, keby sme sa s manželkou dohodli, tak určite áno. Záležalo by na zamestnaní manželky, či by nás dokázala svojim príjmom užiť a ja by som tú starostlivosť zvládol, teda aspoň dúfam, ľahko sa to hovorí, realita by bola možno trochu ťažšia. “

Respondent č. 1:

„ Áno, bez debaty. Dokonca sme sa s tou myšlienkou jeden čas pohrávali, ale nakoniec zostala na materskej manželka. “

3. Čo by ste chceli naučiť svoje dieťa?

Respondent č. 1:

„Všetko čo sa len bude dať, chcel by som, aby mali na mňa rovnako dobré a príjemné spomienky, aké mám ja na svojho otca. Mám syna aj dcéru a tak dúfam, že sa mi podarí odovzdať im, aj jednému aj druhému, to najlepšie zo mňa. Samozrejme aj spolu s manželkou. Základom pre šťastný život začína asi v detstve, nejaké tie základné kamene, čomu vás naučia vaši rodičia, takým tým správnym hodnotám. Chcel by som, aby boli šťastné a spokojné so svojim životom.“

6.4 Zhodnotenie výsledkov výskumu

Aj keď bol môj výskumný súbor zložený len z malého množstva respondentov, čo predstavuje 5 mužov v rozmedzí medzi 20 – 35 rokov, verím, že ich názory, pocity a postoje sa dajú zobecniť na väčšinu mladých otcov v súčasnej dobe.

Presnejšie vekové rozmedzie sa pohybovalo od 24 do 33 rokov, v priemere vychádzali dve deti na rodinu. Bola som prekvapená zistením, že až traja z piatich respondentov vyrastali v harmonických rodinách, bez hádok a rozporov, čo už nie je v dnešnej dobe často počuť a preto je pochopiteľné, že by niektoré prvky z výchovy svojich rodičov, chceli preniesť aj na svoje vlastné deti. Ako som usúdila z výpovedí mladých otcov, aj keď väčšina z nich mala strach pred narodením prvého potomka, čo je prirodzené a normálne rovnako aj u žien, veľmi rýchlo sa dokázali adaptovať na svoju novú životnú úlohu. Prírastok do rodiny prinútil mladých mužov dospieť a chovať sa zodpovednejšie. Uznali, že na časy minulé sa dobre spomína, ale už by nemenili. Každý jeden muž z opýtaných dokáže po materiálnej a ako sami tvrdia, tak i po emocionálnej stránke zabezpečiť a podporiť svoju rodinu. Niektorým však zamestnanie neumožňuje venovať sa dieťaťu tak, ako by si sami predstavovali. Snažia sa však vychutnávať a užívať každú voľnú chvíľu, ktorá sa naskytne väčšinou cez letné, zimné prázdniny alebo víkendy. Svojim deťom by chceli odovzdať pozitívny prístup k životu a dostatok skúseností nadobudnutých počas detstva, ktoré by im mali zabezpečiť šťastný život, po ktorom každý túži a verím tomu, že každý rodič, ktorý svoje dieťa vychováva s láskou a porozumením chce svojmu potomkovi do budúcnosti odovzdať to najlepšie.

ZÁVĚR

Účelom tejto bakalárskej práce bolo zistiť či sú mladí muži pripravení stať sa otcom a vychovávať a plnohodnotne sa starať o svoje dieťa. V prvej, teoretickej časti svojej bakalárskej práce som sa snažila zachytiť a opísať najvýznamnejšie medzníky v histórii, ktoré mali súvislosť s premenou otcovskej role voči dieťaťu. Zaoberala som sa tiež nepravdivými mýtmi, ktoré o otcoch kolujú už mnohé stáročia a ešte v dnešnej dobe sa nájde mnoho ľudí, ktorí týmto predsudkom veria. Teoretickú časť zakončujem kapitolou o tom, aké psychologické dopady má na deti nepřítomnosť otca v rodine.

V druhej – praktickej časti svojej bakalárskej práce zisťujem metódou pološtruktúrovaného rozhovoru a následne vyhodnocujem metódou prostého výčtu, ako mladí otcovia vnímajú svoju novú rolu, ktorú získali pri narodení svojho dieťaťa, ako rýchlo sa na ňu stihli adaptovať a či podnikajú a majú so svojimi deťmi nejaké rituály, ktoré sú pre nich typické a už zaužívané. Každý rozhovor v sebe zahŕňa mužov život od detstva až po súčasnosť.

Dúfam v to, že táto práca bude aspoň z časti prínosná pre mladých mužov, ale rovnako aj ženy, ktorí sa chcú dozvedieť viac o tom, ako vnímali naši predkovia rolu otca a tiež pre budúcich otcov, ktorí sa chystajú zaobstarať si skôr či neskôr so svojou partnerkou dieťa.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006. 235 s s. ISBN 80-7192-581-0.
- [2] BADINTER, E. *XY: o mužské identitě*. Praha ; Litomyšl : Paseka, 2005. ISBN 80-7185-727-0.
- [3] BAKALÁŘ, E. *Průvodce otcovstvím, aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.
- [4] BIDDULPH, S. *Mužství: jak zvládat všechny mužské role*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-209-6.
- [5] HENSLIN, E. *Otec a syn*. Praha : Návrat domů, 2003. ISBN 80-7255-068-3.
- [6] MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují? Eseje z dětské psychologie 1. vyd.* Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-006-5.
- [7] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha : Grada, 2006. 332 s s. ISBN 8024713624.
- [8] NOVÁK, Tomáš. *Vztah otce a dcery*. Praha : Grada, 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-2078-4.
- [9] NOVÁK, Tomáš. *Vztah otce a syna*. Grada : Praha, 2008. 136 s. ISBN 978-80-247-2079-1.
- [10] PLESKOVÁ, Kateřina; SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. 1.vyd. Brno : Nesehnutí, 2008. 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1.
- [11] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-317-2.
- [12] ZOJA, Luigi . *Soumrak otcu : Archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha : Prostor, 2003. ISBN 80-7260-145-8.
- [13] HÝROŠŠOVÁ, Jarmila. *Otcovia a dcéry. Mama a ja*. 2008, VII, 8, s. 82 - 84.

[14] KONÍČKOVÁ, Mirka. Želajú si muži radšej syna?. *Moja psychológia*. 2010, 2/ 2010, s. 64 - 67.

[15] *www.babetko.rodinka.sk* [online]. 2005 [cit. 2010-04-08]. Úloha otca. Dostupné z WWW: <<http://babetko.rodinka.sk/index.php?id=590837>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd'. A tak d'alej.

Napr. Například.

PARI Paternal attitude research instrument.

SEZNAM TABULEK

Tab.č. 1: Koľko ste mali rokov, keď sa vám narodilo vaše prvé dieťa?

Tab.č. 2: Koľko máte spolu s partnerkou / manželkou detí?

Tab.č. 3: Aké je vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

Tab.č. 4: 4. V akom zväzku spolu s partnerkou žijete?

Tab.č. 5: Po koľkých rokoch partnerstva ste mali prvé dieťa?

Tab.č. 6: Bolo vaše rozhodnutie mať dieťa plánované alebo neplánované?

Tab.č. 7: Boli ste s partnerkou pri pôrode?

Tab.č. 8: Plánujete do budúcnosti ďalšie dieťa?

SEZNAM PŘÍLOH

1. Příloha č. 1: Otázky k rozhovoru.
2. Příloha č. 2: Obrázek Otec a syn.
3. Příloha č. 3: Obrázek Otec a dcéra.

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY K ROZHOVORU

Meno: (můžete, no nemusíte uvádět)

Vek:

A) MINULOST

1. V akom type rodiny ste žili počas detstva?
2. Pamätáte si z detstva viac matku alebo otca? Máte nejakých súrodencov?
3. Ku komu ste mali väčšiu dôveru?
4. Spomeniete si ešte ako Vás vychovával Váš otec? Despotický, autoritatívny a pod.
5. Snažíte sa napodobniť štýl výchovy Vášho otca?
6. Ak áno, prečo?
7. Ak nie, prečo?

B) PRÍTOMNOSŤ a VOLEŇ ČAS

8. Koľko rokov ste spolu s partnerkou?
9. Ako dlho spolu zdieľate spoločnú domácnosť?
10. Aký je Váš rodinný stav? (rozvedený, ženatý, v partnerskom zväzku)
11. Aké zmeny vo vzťahu ste pocítili po narodení dieťaťa?
12. Aké pocity ste mali pred narodením dieťaťa?
13. Mali ste strach z toho, že sa nedokážete postarať o svoje dieťa?
14. Ako to bolo po narodení?
15. Boli ste pripravení na dieťa? – plánované, neplánované
16. Myslíte si, že dnešná doba na Vás ako na muža – otca kladie vysoké nároky?
17. Čo by ste robili, keby Vás opustila partnerka?

18. Vaše okolie – priatelia, známi, sú stále slobodní a bezdetní?
19. Ak majú niektorí deti, ovplyvnilo to vaše rozhodnutie alebo Vás prinútilo sa zamyslieť nad tým, že by ste si mali založiť rodinu aj vy sami?
20. Ako ste zvykli tráviť voľný čas ešte pred tým, než ste sa dozvedeli, že čakáte spolu s partnerkou dieťa?
21. Zmenilo sa to? V akej miere?
22. Ako využívate svoj voľný čas?
23. Akú časť z neho vyčleňujete pre svoje dieťa?

D) PRÁCA

24. Aké je vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?
25. V akej oblasti pracujete?
26. Dovoľuje Vám zamestnanie venovať sa dieťaťu?
27. Ste schopný zabezpečiť svoju rodinu po materiálnej stránke?

E) AKTIVITY S DIEŤATOM

28. Je to vaše prvé dieťa?
29. Koľko máte detí?
30. Máte aj nejaké nevlastné dieťa?
31. Máte k nemu rovnaký vzťah ako k vlastnému dieťaťu?
32. Navštevovali ste predpôrodné kurzy?
33. Vstávate/ Vstávali ste v noci k dieťaťu?
34. Zostali by ste s dieťaťom na rodičovskej dovolenke?
35. Myslíte si, že vzťah dieťaťa s matkou je intímnejší ako dieťaťa s otcom??
36. Boli ste s partnerkou pri pôrode?
37. Ak áno, ako ste to zvládali?

38. Vyberali ste meno pre dieťa s manželkou/ partnerkou spolu? Alebo mala hlavné slovo partnerka?
39. Poznáte najobľúbenejšiu hračku svojho dieťaťa?
40. Absolvujete spolu nejaké rituály? Kúpanie, čítanie rozprávok alebo tak podobne?
41. Ako často?
42. Plánujete do budúcnosti ďalšie dieťa?
43. Zmenili by ste niečo pri výchove druhého dieťaťa?
44. Čo by ste chceli naučiť svoje dieťa?
45. Viem, že sa hovorí, že je jedno, či to bude chlapec alebo dievča, hlavne nech je zdravé, ale vždy je nejaké tajné želanie, ako to bolo u Vás?
46. Boli by ste sklamaný keby sa Vám narodilo opačné pohlavie ako ste si želali?
47. Pripravovali ste sa na príchod dieťaťa? Študovali ste literatúru, vymaľovali ste celý byt a pod?

PŘÍLOHA P II: OTEC A SYN

marián reško 2009

PŘÍLOHA P III: OTEC A DCÉRA

